

Constitutia

Adoptata la 29 iulie 1994

Monitorul Oficial al R.Moldova nr.1 din 12.08.1994

NOI, reprezentantii plenipotentari ai poporului Republicii Moldova, deputati in Parlament,

PORNIND de la aspiratiile seculare ale poporului de a trai intr-o tara suverana, exprimate prin proclamarea independentei Republicii Moldova,

AVIND in vedere continuitatea statalitatii poporului moldovenesc in contextul istoric si etnic al devenirii lui ca natiune,

NAZUIND spre satisfacerea intereselor cetatenilor de alta origine etnica, care impreuna cu moldovenii constituie poporul Republicii Moldova,

CONSIDERIND statul de drept, pacea civica, democratia, demnitatea omului, drepturile si libertatile lui, libera dezvoltare a personalitatii umane, dreptatea si pluralismul politic valori supreme,

FIIND CONSTIENTI de responsabilitatea si obligatiile noastre fata de generatiile precedente, actuale si viitoare,

REAFIRMIND devotamentul nostru fata de valorile general- umane, dorinta de a trai in pace si buna intelegere cu toate popoarele lumii conform principiilor si normelor unanim recunoscute ale dreptului international,

adoptam Constitutia Republicii Moldova, declarind-o LEGE SUPREMA A SOCIETATII SI A STATULUI.

CUPRINS

Titlul I

PRINCIPII GENERALE

Art. 1. Statul Republica Moldova

Art. 2. Suveranitatea si puterea de stat

Art. 3. Teritoriul

Art. 4. Drepturile si libertatile omului

Art. 5. Democratia si pluralismul politic

Art. 6. Separatia si colaborarea puterilor

Art. 7. Constitutia, Lege Suprema

Art. 8. Respectarea dreptului international si a tratatelor internationale

Art. 9. Principiile fundamentale privind proprietatea

Art. 10. Unitatea poporului si dreptul la identitate

Art. 11. Republica Moldova, stat neutru

Art. 12. Simbolurile statului

Art. 13. Limba de stat, functionarea celorlalte limbi

Art. 14. Capitala

Titlul II

DREPTURILE, LIBERTATILE SI INDATORIRILE FUNDAMENTALE

CAPITOLUL I

DISPOZITII GENERALE

Art. 15. Universalitatea

Art. 16. Egalitatea

Art. 17. Cetatenia Republicii Moldova

Art. 18. Restrictii la cetatenie si protectia cetatenilor

Art. 19. Drepturile si indatoririle cetatenilor straini si ale apatrizilor

Art. 20. Accesul liber la justitie

Art. 21. Presumptia nevinovatiei

Art. 22. Neretroactivitatea legii

Art. 23. Dreptul fiecarui om de a-si cunoaste drepturile si indatoririle

Capitolul II

DREPTURILE SI LIBERTATILE FUNDAMENTALE

Art. 24. Dreptul la viata si la integritate fizica si psihica

Art. 25. Libertatea individuala si siguranta persoanei

Art. 26. Dreptul la aparare

Art. 27. Dreptul la libera circulatie

Art. 28. Viata intima, familiala si privata

- Art. 29. Inviolabilitatea domiciliului
- Art. 30. Secretul corespondentei
- Art. 31. Libertatea constiintei
- Art. 32. Libertatea opiniei si a exprimarii
- Art. 33. Libertatea creatiei
- Art. 34. Dreptul la informatie
- Art. 35. Dreptul la invatatura
- Art. 36. Dreptul la ocrotirea sanatatii
- Art. 37. Dreptul la un mediu inconjurator sanatos
- Art. 38. Dreptul de vot si dreptul de a fi ales
- Art. 39. Dreptul la administrare
- Art. 40. Libertatea intrunirilor
- Art. 41. Libertatea partidelor si a altor organizatii social-politice
- Art. 42. Dreptul de a intemeia si de a se afilia la sindicate
- Art. 43. Dreptul la munca si la protectia muncii
- Art. 44. Interzicerea muncii fortate
- Art. 45. Dreptul la greva
- Art. 46. Dreptul la proprietate privata si protectia acesteia
- Art. 47. Dreptul la asistenta si protectie sociala
- Art. 48. Familia
- Art. 49. Protectia familiei si a copiilor orfani
- Art. 50. Ocrotirea mamei, copiilor si a tinerilor
- Art. 51. Protectia persoanelor handicapate
- Art. 52. Dreptul de petitionare
- Art. 53. Dreptul persoanei vatamate de o autoritate publica
- Art. 54. Restringerea exercitiului unor drepturi sau al unor libertati

Capitolul III

INDATORIRILE FUNDAMENTALE

Art. 55. Exerccitarea in sistem a drepturilor si a obligatiilor

Art. 56. Devotamentul fata de tara

Art. 57. Apararea Patriei

Art. 58. Contributii financiare

Art. 59. Protectia mediului inconjurator si ocrotirea monumentelor

Titlul III

AUTORITATILE PUBLICE

Capitolul IV

PARLAMENTUL

Sectiunea 1

Organizare si functionare

Art. 60. Parlamentul, organ reprezentativ suprem si legislativ

Art. 61. Alegerea Parlamentului

Art. 62. Validarea mandatului de deputat

Art. 63. Durata mandatului

Art. 64. Organizarea interna

Art. 65. Caracterul public al sedintelor

Art. 66. Atributiile de baza

Art. 67. Sesiuni

Sectiunea a 2-a

Statutul deputatilor

Art. 68. Mandatul reprezentativ

Art. 69. Mandatul deputatilor

Art. 70. Incompatibilitati si imunitati

Art. 71. Independenta opiniilor

Sectiunea a 3-a

Legiferarea

Art. 72. Categoriile de legi

Art. 73. Inițiativa legislativă

Art. 74. Adoptarea legilor și a hotărârilor

Art. 75. Referendumul

Art. 76. Intrarea în vigoare a legii

Capitolul V

PRESEDINTELE REPUBLICII MOLDOVA

Art. 77. Președintele Republicii Moldova, șeful statului

Art. 78. Alegerea Președintelui

Art. 79. Validarea mandatului și depunerea jurământului

Art. 80. Durata mandatului

Art. 81. Incompatibilități și imunități

Art. 82. Numirea Guvernului

Art. 83. Participarea la ședințele Guvernului. Consultarea Guvernului

Art. 84. Mesaje

Art. 85. Dizolvarea Parlamentului

Art. 86. Atribuții în domeniul politicii externe

Art. 87. Atribuții în domeniul apărării

Art. 88. Alte atribuții

Art. 89. Suspendarea din funcție

Art. 90. Vacanța funcției

Art. 91. Interimatul funcției

Art. 92. Răspunderea Președintelui interimar

Art. 93. Promulgarea legilor

Art. 94. Actele Președintelui

Art. 95. Resursele financiare ale aparatului Președintelui, indemnizația și alte drepturi

Capitolul VI

G U V E R N U L

Art. 96. Rolul

Art. 97. Structura

Art. 98. Investitura

Art. 99. Incompatibilitati

Art.100. Incetarea functiei de membru al Guvernului

Art.101. Prim-ministrul

Art.102. Actele Guvernului

Art.103. Incetarea mandatului

Capitolul VII

RAPORTURILE PARLAMENTULUI CU

G U V E R N U L

Art.104. Informarea Parlamentului

Art.105. Intrebari si interpelari

Art.106. Exprimarea neincrederii

Capitolul VIII

ADMINISTRATIA PUBLICA

Art.107. Administratia publica centrala de specialitate

Art.108. Fortele armate

Art.109. Principiile de baza ale administrarii publice locale

Art.110. Organizarea administrativ-teritoriala

Art.111. Statutul special de autonomie

Art.112. Autoritatile satesti si orasenesti

Art.113. Consiliul raional

Capitolul IX

AUTORITATEA JUDECATOREASCA

Sectiunea 1

Instantele judecatoresti

Art.114. Infaptuirea justitiei

Art.115. Instantele judecatoresti

Art.116. Statutul judecatorilor

Art.117. Caracterul public al dezbaterilor judiciare

Art.118. Limba de procedura si dreptul la interpret

Art.119. Folosirea cailor de atac

Art.120. Caracterul obligatoriu al sentintelor si al altor hotariri judecatoresti definitive

Art.121. Resursele financiare ale instantelor judecatoresti, indemnizatia si alte drepturi

Sectiunea a 2-a

Consiliul Superior al Magistraturii

Art.122. Componenta

Art.123. Atributiile

Sectiunea a 3-a

Procuratura

Art.124. Atributiile si structura

Art.125. Mandatul procurorilor

T i t l u l I V

ECONOMIA NATIONALA SI

FINANTELE PUBLICE

Art.126. Economia

Art.127. Proprietatea

Art.128. Proprietatea cetatenilor straini si a apatrizilor

Art.129. Activitatea economica externa

Art.130. Sistemul financiar-creditar

Art.131. Bugetul public national

Art.132. Sistemul fiscal

Art.133. Curtea de Conturi

T i t l u l V

CURTEA CONSTITUTIONALA

Art.134. Statutul

Art.135. Atributiile

Art.136. Structura

Art.137. Independenta

Art.138. Condițiile pentru numire

Art.139. Incompatibilitati

Art.140. Hotaririle Curtii Constitutionale

T i t l u l V I

REVIZUIREA CONSTITUTIEI

Art.141. Initiativa revizuirii

Art.142. Limitele revizuirii

Art.143. Legea privind modificarea Constitutiei

T i t l u l V I I

DISPOZITII FINALE

SI TRANZITORII

Articolul I

Articolul II

Articolul III

Articolul IV

Articolul V

Articolul VI

Articolul VII

Articolul VIII

Titlul I

PRINCIPII GENERALE

Articolul 1

Statul Republica Moldova

- (1) Republica Moldova este un stat suveran si independent, unitar si indivizibil.
- (2) Forma de guvernament a statului este republica.
- (3) Republica Moldova este un stat de drept, democratic, in care demnitatea omului, drepturile si libertatile lui, libera dezvoltare a personalitatii umane, dreptatea si pluralismul politic reprezinta valori supreme si sint garantate.

Articolul 2

Suveranitatea si puterea de stat

- (1) Suveranitatea nationala apartine poporului Republicii Moldova, care o exercita in mod direct si prin organele sale reprezentative, in formele stabilite de Constitutie.
- (2) Nici o persoana particulara, nici o parte din popor, nici un grup social, nici un partid politic sau o alta formatiune obsteasca nu poate exercita puterea de stat in nume propriu. Uzurparea puterii de stat constituie cea mai grava crima impotriva poporului.

Articolul 3

Teritoriul

- (1) Teritoriul Republicii Moldova este inalienabil.
- (2) Frontierele tarii sint consfintite prin lege organica, respectindu-se principiile si normele unanim recunoscute ale dreptului international.

Articolul 4

Drepturile si libertatile omului

- (1) Dispozitiile constitutionale privind drepturile si libertatile omului se interpreteaza si se aplica in concordanta cu Declaratia Universala a Drepturilor Omului, cu pactele si cu celelalte tratate la care Republica Moldova este parte.
- (2) Daca exista neconcordanțe între pactele si tratatele privitoare la drepturile fundamentale ale omului la care Republica Moldova este parte si legile ei interne, prioritate au reglementarile internationale.

Articolul 5

Democratia si pluralismul politic

(1) Democratia in Republica Moldova se exercita in conditiile pluralismului politic, care este incompatibil cu dictatura si cu totalitarismul.

(2) Nici o ideologie nu poate fi instituita ca ideologie oficiala a statului.

Articolul 6

Separatia si colaborarea puterilor

In Republica Moldova puterea legislativa, executiva si judecatoreasca sint separate si colaboreaza in exercitarea prerogativelor ce le revin, potrivit prevederilor Constitutiei.

Articolul 7

Constitutia, Lege Suprema

Constitutia Republicii Moldova este Legea ei Suprema. Nici o lege si nici un alt act juridic care contravine prevederilor Constitutiei nu are putere juridica.

Articolul 8

Respectarea dreptului international si a

tratatelor internationale

(1) Republica Moldova se obliga sa respecte Carta Organizatiei Natiunilor Unite si tratatele la care este parte, sa-si bazeze relatiile cu alte state pe principiile si normele unanim recunoscute ale dreptului international.

(2) Intrarea in vigoare a unui tratat international continind dispozitii contrare Constitutiei va trebui precedata de o revizuire a acesteia.

Articolul 9

Principiile fundamentale privind proprietatea

(1) Proprietatea este publica si privata. Ea se constituie din bunuri materiale si intelectuale.

(2) Proprietatea nu poate fi folosita in detrimentul drepturilor, libertatilor si demnitatii omului.

(3) Piata, libera initiativa economica, concurenta loiala sint factorii de baza ai economiei.

Articolul 10

Unitatea poporului si dreptul la identitate

(1) Statul are ca fundament unitatea poporului Republicii Moldova. Republica Moldova este patria comuna si indivizibila a tuturor cetatenilor sai.

(2) Statul recunoaste si garanteaza dreptul tuturor cetatenilor la pastrarea, la dezvoltarea si la exprimarea identitatii lor etnice, culturale, lingvistice si religioase.

Articolul 11

Republica Moldova, stat neutru

(1) Republica Moldova proclama neutralitatea sa permanenta.

(2) Republica Moldova nu admite dislocarea de trupe militare ale altor state pe teritoriul sau.

Articolul 12

Simbolurile statului

(1) Republica Moldova are drapel, stema si imn.

(2) Drapelul de Stat al Republicii Moldova este tricolor. Culorile sint dispuse vertical, in ordinea urmatoare, incepind de la lance: albastru, galben, rosu. In centru, pe fisia de culoare galbena, este imprimata Stema de Stat a Republicii Moldova.

(3) Stema de Stat a Republicii Moldova reprezinta un scut taiat pe orizontala avind in partea superioara cromatica rosie, in cea inferioara - albastra, incarcat cu capul de bour avind intre coarne o stea cu opt raze. Capul de bour este flancat in dreapta de o roza cu cinci petale, iar in stinga de o semiluna conturnata. Toate elementele reprezentate in scut sint de aur (galbene). Scutul este plasat pe pieptul unei acvile naturale purtind in cioc o cruce de aur (acvila cruciata) si tinind in gheara dreapta o ramura verde de maslin, iar in cea stinga un sceptru de aur.

(4) Imnul de Stat al Republicii Moldova se stabileste prin lege organica.

(5) Drapelul, stema si imnul sint simbolurile de stat ale Republicii Moldova si sint ocrotite de lege.

Articolul 13

Limba de stat, functionarea celorlalte limbi

(1) Limba de stat a Republicii Moldova este limba moldoveneasca, functionind pe baza grafiei latine.

(2) Statul recunoaste si protejeaza dreptul la pastrarea, la dezvoltarea si la functionarea limbii ruse si a altor limbi vorbite pe teritoriul tarii.

(3) Statul faciliteaza studierea limbilor de circulatie internationala.

(4) Modul de functionare a limbilor pe teritoriul Republicii Moldova se stabileste prin lege organica.

Articolul 14

Capitala

Capitala Republicii Moldova este orasul Chisinau.

Titlul II

DREPTURILE, LIBERTATILE SI INDATORIRILE FUNDAMENTALE

CAPITOLUL I

DISPOZITII GENERALE

Articolul 15

Universalitatea

Cetatenii Republicii Moldova beneficiaza de drepturile si de libertatile consacrate prin Constitutie si prin alte legi si au obligatiile prevazute de acestea.

Articolul 16

Egalitatea

(1) Respectarea si ocrotirea persoanei constituie o indatorire primordiala a statului.

(2) Toti cetatenii Republicii Moldova sint egali in fata legii si a autoritatilor publice, fara deosebire de rasa, nationalitate, origine etnica, limba, religie, sex, opinie, apartenenta politica, avere sau de origine sociala.

Articolul 17

Cetatenia Republicii Moldova

(1) Cetatenia Republicii Moldova se dobandeste, se pastreaza ori se pierde in conditiile prevazute de legea organica.

(2) Nimeni nu poate fi lipsit in mod arbitrar de cetatenia sa si nici de dreptul de a-si schimba cetatenia.

Articolul 18

Protectia cetatenilor Republicii Moldova

(1) Cetatenii Republicii Moldova beneficiaza de protectia statului atat in tara, cit si in strainatate.

(2) Cetatenii Republicii Moldova nu pot fi extradati sau expulzati din tara.

Articolul 19

Statutul juridic al cetatenilor straini si al apatrizilor

(1) Cetatenii straini si apatrizii au aceleasi drepturi si indatoriri ca si cetatenii Republicii Moldova, cu exceptiile stabilite de lege.

(2) Cetatenii straini si apatrizii pot fi extradati numai in baza unei conventii internationale, in conditii de reciprocitate sau in temeiul hotaririi instantei de judecata.

(3) Dreptul de azil se acorda si se retrage in conditiile legii, cu respectarea tratatelor internationale la care Republica Moldova este parte.

Articolul 20

Accesul liber la justitie

(1) Orice persoana are dreptul la satisfactie efectiva din partea instantelor judecatoresti competente impotriva actelor care violeaza drepturile, libertatile si interesele sale legitime.

(2) Nici o lege nu poate ingradi accesul la justitie.

Articolul 21

Prezumptia nevinovatiei

Orice persoana acuzata de un delict este prezumata nevinovata pina cind vinovatia sa va fi dovedita in mod legal, in cursul unui proces judiciar public, in cadrul caruia i s-au asigurat toate garantiile necesare apararii sale.

Articolul 22

Neretroactivitatea legii

Nimeni nu va fi condamnat pentru actiuni sau omisiuni care, in momentul comiterii, nu constituiau un act delictuos. De asemenea, nu se va aplica nici o pedeapsa mai aspra decit cea care era aplicabila in momentul comiterii actului delictuos.

Articolul 23

Dreptul fiecarui om de a-si cunoaste drepturile si indatoririle

(1) Fiecare om are dreptul sa i se recunoasca personalitatea juridica.

(2) Statul asigura dreptul fiecarui om de a-si cunoaste drepturile si indatoririle. In acest scop statul publica si face accesibile toate legile si alte acte normative.

Capitolul II

DREPTURILE SI LIBERTATILE FUNDAMENTALE

Articolul 24

Dreptul la viata si la integritate fizica si psihica

(1) Statul garanteaza fiecarui om dreptul la viata si la integritate fizica si psihica.

(2) Nimeni nu va fi supus la torturi, nici la pedepse sau tratamente crude, inumane ori degradante.

(3) Pedeapsa cu moartea este abolita. Nimeni nu poate fi condamnat la o asemenea pedeapsa si nici executat .

Articolul 25

Libertatea individuala si siguranta persoanei

(1) Libertatea individuala si siguranta persoanei sint inviolabile.

(2) Perchezitionarea, retinerea sau arestarea unei persoane sint permise numai in cazurile si cu procedura prevazute de lege.

(3) Retinerea nu poate depasi 72 de ore.

(4) Arestarea se face in temeiul unui mandat, emis de judecator, pentru o durata de cel mult 30 de zile. Asupra legalitatii mandatului se poate depune recurs, in conditiile legii, in instanta judecatoreasca ierarhic superioara. Termenul arestarii poate fi prelungit numai de catre judecator sau de catre instanta judecatoreasca, in conditiile legii, cel mult pina la 12 luni.

(5) Celui retinut sau arestat i se aduc de indata la cunostinta motivele retinerii sau ale arestarii, iar invinuirea - in cel mai scurt termen; motivele retinerii si invinuirea se aduc la cunostinta numai in prezenta unui avocat, ales sau numit din oficiu.

(6) Eliberarea celui retinut sau arestat este obligatorie daca motivele retinerii sau arestarii au disparut.

Articolul 26

Dreptul la aparare

(1) Dreptul la aparare este garantat.

(2) Fiecare om are dreptul sa reactioneze independent, prin mijloace legitime, la incalcarea drepturilor si libertatilor sale.

(3) In tot cursul procesului, partile au dreptul sa fie asistate de un avocat, ales sau numit din oficiu.

(4) Amestecul in activitatea persoanelor care exercita apararea in limitele prevazute se pedepseste prin lege.

Articolul 27

Dreptul la libera circulatie

(1) Dreptul la libera circulatie in tara este garantat.

(2) Oricarui cetatean al Republicii Moldova ii este asigurat dreptul de a-si stabili domiciliul sau resedinta in orice localitate din tara, de a iesi, de a emigra si de a reveni in tara.

Articolul 28

Viata intima, familiala si privata

Statul respecta si ocroteste viata intima, familiala si privata.

Articolul 29

Inviolabilitatea domiciliului

(1) Domiciliul si resedinta sint inviolabile. Nimeni nu poate patrunde sau ramine in domiciliul sau in resedinta unei persoane fara consimtamintul acesteia.

(2) De la prevederile alineatului (1) se poate deroga prin lege in urmatoarele situatii:

a) pentru executarea unui mandat de arestare sau a unei hotariri judecatoresti;

b) pentru inlaturarea unei primejdii care ameninta viata, integritatea fizica sau bunurile unei persoane;

c) pentru prevenirea raspindirii unei epidemii.

(3) Perchezitiile si cercetarile la fata locului pot fi ordonate si efectuate numai in conditiile legii.

(4) Perchezitiile in timpul noptii sint interzise, in afara de cazul unui delict flagrant.

Articolul 30

Secretul corespondentei

(1) Statul asigura secretul scrisorilor, al telegramelor, al altor trimiteri postale, al convorbirilor telefonice si al celorlalte mijloace legale de comunicare.

(2) De la prevederile alineatului (1) se poate deroga prin lege in cazurile cind aceasta derogare este necesara in interesele securitatii nationale, bunastarii economice a tarii, ordinii publice si in scopul prevenirii infractiunilor.

Articolul 31

Libertatea constiintei

(1) Libertatea constiintei este garantata. Ea trebuie sa se manifeste in spirit de toleranta si de respect reciproc.

(2) Cultele religioase sint libere si se organizeaza potrivit statutelor proprii, in conditiile legii.

(3) In relatiile dintre cultele religioase sint interzise orice manifestari de invrajbire.

(4) Cultele religioase sint autonome, separate de stat si se bucura de sprijinul acestuia, inclusiv prin inlesnirea asistentei religioase in armata, in spitale, in penitenciare, in aziluri si in orfelinate.

Articolul 32

Libertatea opiniei si a exprimarii

(1) Oricarui cetatean ii este garantata libertatea gindirii, a opiniei, precum si libertatea exprimarii in public prin cuvint, imagine sau prin alt mijloc posibil.

(2) Libertatea exprimarii nu poate prejudicia onoarea, demnitatea sau dreptul altei persoane la viziune proprie.

(3) Sint interzise si pedepsite prin lege contestarea si defaimarea statului si a poporului, indemnul la razboi de agresiune, la ura nationala, rasiala sau religioasa, incitarea la discriminare, la separatism teritorial, la violenta publica, precum si alte manifestari ce atenteaza la regimul constitutional.

Articolul 33

Libertatea creatiei

(1) Libertatea creatiei artistice si stiintifice este garantata. Creatia nu este supusa cenzurii.

(2) Dreptul cetatenilor la proprietatea intelectuala, interesele lor materiale si morale ce apar in legatura cu diverse genuri de creatie intelectuala sint aparate de lege.

(3) Statul contribuie la pastrarea, la dezvoltarea si la propagarea realizarii culturii si stiintei, nationale si mondiale.

Articolul 34

Dreptul la informatie

(1) Dreptul persoanei de a avea acces la orice informatie de interes public nu poate fi ingradit.

(2) Autoritatile publice, potrivit competentelor ce le revin, sint obligate sa asigure informarea corecta a cetatenilor asupra treburilor publice si asupra problemelor de interes personal.

(3) Dreptul la informatie nu trebuie sa prejudicieze masurile de protectie a cetatenilor sau siguranta nationala.

(4) Mijloacele de informare publica, de stat sau private, sint obligate sa asigure informarea corecta a opiniei publice.

(5) Mijloacele de informare publica nu sint supuse cenzurii.

Articolul 35

Dreptul la invatatura

(1) Dreptul la invatatura este asigurat prin invatamintul general obligatoriu, prin invatamintul liceal si prin cel profesional, prin invatamintul superior, precum si prin alte forme de instruire si de perfectionare.

(2) Statul asigura, in conditiile legii, dreptul de a alege limba de educare si instruire a persoanelor.

(3) Studiarea limbii de stat se asigura in institutiile de invatamint de toate gradele.

(4) Invatamintul de stat este gratuit.

(5) Institutiile de invatamint, inclusiv cele nestatale, se infiinteaza si isi desfasoara activitatea in conditiile legii.

(6) Institutiile de invatamint superior beneficiaza de dreptul la autonomie.

(7) Invatamintul liceal, profesional si cel superior de stat este egal accesibil tuturor, pe baza de merit.

(8) Statul asigura, in conditiile legii, libertatea invatamintului religios. Invatamintul de stat este laic.

(9) Dreptul prioritar de a alege sfera de instruire a copiilor revine parintilor.

Articolul 36

Dreptul la ocrotirea sanatatii

- (1) Dreptul la ocrotirea sanatatii este garantat.
- (2) Minimul asigurarii medicale oferit de stat este gratuit.
- (3) Structura sistemului national de ocrotire a sanatatii si mijloacele de protectie a sanatatii fizice si mentale a persoanei se stabilesc potrivit legii organice.

Articolul 37

Dreptul la un mediu inconjurator sanatos

- (1) Fiecare om are dreptul la un mediu inconjurator neprimejdios din punct de vedere ecologic pentru viata si sanatate, precum si la produse alimentare si obiecte de uz casnic inofensive.
- (2) Statul garanteaza fiecarui om dreptul la accesul liber si la raspindirea informatiilor veridice privitoare la starea mediului natural, la conditiile de viata si de munca, la calitatea produselor alimentare si a obiectelor de uz casnic.
- (3) Tainuirea sau falsificarea informatiilor despre factorii ce sint in detrimentul sanatatii oamenilor se interzice prin lege.
- (4) Persoanele fizice si juridice raspund pentru daunele pricinuite sanatatii si avutului unei persoane ca urmare a unor contraventii ecologice.

Articolul 38

Dreptul de vot si dreptul de a fi ales

- (1) Vointa poporului constituie baza puterii de stat. Aceasta vointa se exprima prin alegeri libere, care au loc in mod periodic prin sufragiu universal, egal, direct, secret si liber exprimat.
- (2) Cetatenii Republicii Moldova au drept de vot de la virsta de 18 ani, impliniti pina in ziua alegerilor inclusiv, exceptie facind cei pusi sub interdictie in modul stabilit de lege.
- (3) Dreptul de a fi alesi le este garantat cetatenilor Republicii Moldova cu drept de vot, in conditiile legii.

Articolul 39

Dreptul la administrare

- (1) Cetatenii Republicii Moldova au dreptul de a participa la administrarea treburilor publice nemijlocit, precum si prin reprezentantii lor.
- (2) Oricarui cetatean i se asigura, potrivit legii, accesul la o functie publica.

Articolul 40

Libertatea intrunirilor

Mitingurile, demonstratiile, manifestarile, procesiunile sau orice alte intruniri sint libere si se pot organiza si desfasura numai in mod pasnic, fara nici un fel de arme.

Articolul 41

Libertatea partidelor si a altor organizatii social-politice

- (1) Cetatenii se pot asocia liber in partide si in alte organizatii social-politice. Ele contribuie la definirea si la exprimarea vointei politice a cetatenilor si, in conditiile legii, participa la alegeri.
- (2) Partidele si alte organizatii social-politice sint egale in fata legii.
- (3) Statul asigura respectarea drepturilor si intereselor legitime ale partidelor si ale altor organizatii social-politice.
- (4) Partidele si alte organizatii social-politice care, prin scopurile ori prin activitatea lor, militeaza impotriva pluralismului politic, a principiilor statului de drept, a suveranitatii si independentei, a integritatii teritoriale a Republicii Moldova sint neconstitutionale.
- (5) Asociatiile secrete sint interzise.
- (6) Activitatea partidelor constituite din cetateni straini este interzisa.
- (7) Functiile publice ai caror titulari nu pot face parte din partide se stabilesc prin lege organica.

Articolul 42

Dreptul de a intemeia si de a se afilia la sindicate

- (1) Orice salariat are dreptul de a intemeia si de a se afilia la sindicate pentru apararea intereselor sale.
- (2) Sindicatele se constituie si isi desfasoara activitatea potrivit cu statutele lor, in conditiile legii. Ele contribuie la apararea intereselor profesionale, economice si sociale ale salariatilor.

Articolul 43

Dreptul la munca si la protectia muncii

- (1) Orice persoana are dreptul la munca, la libera alegere a muncii, la conditii echitabile si satisfacatoare de munca, precum si la protectia impotriva somajului.
- (2) Salariatii au dreptul la protectia muncii. Masurile de protectie privesc securitatea si igiena muncii, regimul de munca al femeilor si al tinerilor, instituirea unui salariu minim pe economie, repaosul saptaminal, concediul de odihna platit, prestarea muncii in conditii grele, precum si alte situatii specifice.
- (3) Durata saptaminii de munca este de cel mult 40 de ore.
- (4) Dreptul la negocieri in materie de munca si caracterul obligatoriu al conventiilor colective sint garantate.

Articolul 44

Interzicerea muncii fortate

- (1) Munca fortata este interzisa.
- (2) Nu constituie munca fortata:

- a) serviciul cu caracter militar sau activitatile desfasurate in locul acestuia de cei care, potrivit legii, nu satisfac serviciul militar obligatoriu;
- b) munca unei persoane condamnate, prestata in conditii normale, in perioada de detentie sau de libertate conditionata;
- c) prestatiile impuse in situatia creata de calamitati ori de alt pericol, precum si cele care fac parte din obligatiile civile normale, stabilite de lege.

Articolul 45

Dreptul la greva

- (1) Dreptul la greva este recunoscut. Grevele pot fi declansate numai in scopul apararii intereselor profesionale cu caracter economic si social ale salariatilor.
- (2) Legea stabileste conditiile de exercitare a dreptului la greva, precum si raspunderea pentru declansarea nelegitima a grevelor.

Articolul 46

Dreptul la proprietate privata si protectia acesteia

- (1) Dreptul la proprietate privata, precum si creantele asupra statului sint garantate.
- (2) Nimeni nu poate fi expropriat decit pentru o cauza de utilitate publica, stabilita potrivit legii, cu dreapta si prealabila despagubire.
- (3) Avera dobindita licit nu poate fi confiscata. Caracterul licit al dobindirii se prezuma.
- (4) Bunurile destinate, folosite sau rezultate din infractiuni ori contraventii pot fi confiscate numai in conditiile legii.
- (5) Dreptul de proprietate privata obliga la respectarea sarcinilor privind protectia mediului inconjurator si asigurarea bunei vecinatati, precum si la respectarea celorlalte sarcini care, potrivit legii, revin proprietarului.
- (6) Dreptul la mostenire a proprietatii private este garantat.

Articolul 47

Dreptul la asistenta si protectie sociala

- (1) Statul este obligat sa ia masuri pentru ca orice om sa aiba un nivel de trai decent, care sa-i asigure sanatatea si bunastarea, lui si familiei lui, cuprinzind hrana, imbracamintea, locuinta, ingrijirea medicala, precum si serviciile sociale necesare.
- (2) Cetatenii au dreptul la asigurare in caz de: somaj, boala, invaliditate, vaduvie, batrinete sau in celelalte cazuri de pierdere a mijloacelor de subzistenta, in urma unor imprejurari independente de vointa lor.

Articolul 48

Familia

- (1) Familia constituie elementul natural si fundamental al societatii si are dreptul la ocrotire din partea societatii si a statului.
- (2) Familia se intemeiaza pe casatoria liber consimtita intre barbat si femeie, pe egalitatea lor in drepturi si pe dreptul si indatorirea parintilor de a asigura cresterea, educatia si instruirea copiilor.
- (3) Conditii de incheiere, de desfacere si de nulitate a casatoriei se stabilesc prin lege.
- (4) Copiii sint obligati sa aiba grija de parinti si sa le acorde ajutor.

Articolul 49

Protectia familiei si a copiilor orfani

- (1) Statul faciliteaza, prin masuri economice si prin alte masuri, formarea familiei si indeplinirea obligatiilor ce ii revin.
- (2) Statul ocroteste maternitatea, copiii si tinerii, stimulind dezvoltarea institutiilor necesare.
- (3) Toate preocuparile privind intretinerea, instruirea si educatia copiilor orfani si a celor lipsiti de ocrotirea parintilor revin statului si societatii. Statul stimuleaza si sprijina activitatea de binefacere fata de acesti copii.

Articolul 50

Ocrotirea mamei, copiilor si a tinerilor

- (1) Mama si copilul au dreptul la ajutor si ocrotire speciala. Toti copiii, inclusiv cei nascuti in afara casatoriei, se bucura de aceeasi ocrotire sociala.
- (2) Copiii si tinerii se bucura de un regim special de asistenta in realizarea drepturilor lor.
- (3) Statul acorda alocatiile necesare pentru copii si ajutoare pentru ingrijirea copiilor bolnavi ori handicapati. Alte forme de asistenta sociala pentru copii si tineri se stabilesc prin lege.
- (4) Exploatarea minorilor, folosirea lor in activitati care le-ar dauna sanatatii, moralitatii sau care le-ar pune in primejdie viata ori dezvoltarea normala sint interzise.
- (5) Autoritatile publice asigura conditii pentru participarea libera a tinerilor la viata sociala, economica, culturala si sportiva a tarii.

Articolul 51

Protectia persoanelor handicapate

- (1) Persoanele handicapate beneficiaza de o protectie speciala din partea intregii societati. Statul asigura pentru ele conditii normale de tratament, de readaptare, de invatamint, de instruire si de integrare sociala.
- (2) Nimeni nu poate fi supus nici unui tratament medical fortat, decit in cazurile prevazute de lege.

Articolul 52

Dreptul de petitionare

(1) Cetatenii au dreptul sa se adreseze autoritatilor publice prin petitii formulate numai in numele semnatarilor.

(2) Organizatiile legal constituite au dreptul sa adreseze petitii exclusiv in numele colectivelor pe care le reprezinta.

Articolul 53

Dreptul persoanei vatamate de o autoritate publica

(1) Persoana vatamata intr-un drept al sau de o autoritate publica, printr-un act administrativ sau prin nesolutionarea in termenul legal a unei cereri, este indreptatita sa obtina recunoasterea dreptului pretins, anulara actului si repararea pagubei.

(2) Statul raspunde patrimonial, potrivit legii, pentru prejudiciile cauzate prin erorile savirsite in procesele penale de catre organele de ancheta si instantele judecatoresti.

Articolul 54

Restrangeria exercitiului unor drepturi sau

al unor libertati

(1) In Republica Moldova nu pot fi adoptate legi care ar suprima sau ar diminua drepturile si libertatile fundamentale ale omului si cetateanului.

(2) Exerciitiul drepturilor si libertatilor nu poate fi supus altor restrangeri decit celor prevazute de lege, care corespund normelor unanim recunoscute ale dreptului international si sint necesare in interesele securitatii nationale, integritatii teritoriale, bunastarii economice a tarii, ordinii publice, in scopul prevenirii tulburarilor in masa si infractiunilor, protejarii drepturilor, libertatilor si demnitatii altor persoane, impiedicarii divulgarii informatiilor confidentiale sau garantarii autoritatii si imparialitatii justitiei.

(3) Prevederile alineatului (2) nu admit restrangeria drepturilor proclamate in articolele 20-24.

(4) Restrangeria trebuie sa fie proportionala cu situatia care a determinat-o si nu poate atinge existenta dreptului sau a libertatii.

Capitolul III

INDATORIRILE FUNDAMENTALE

Articolul 55

Exercitarea drepturilor si a libertatilor

Orice persoana isi exercita drepturile si libertatile constitutionale cu buna-credinta, fara sa incalce drepturile si libertatile altora.

Articolul 56

Devotamentul fata de tara

(1) Devotamentul fata de tara este sacru.

(2) Cetatenii carora le sint incredintate functii publice, precum si militarii, raspund de indeplinirea cu credinta a obligatiilor ce le revin si, in cazurile prevazute de lege, depun juramintul cerut de ea.

Articolul 57

Apararea Patriei

(1) Apararea Patriei este un drept si o datorie sfinta a fiecarui cetatean.

(2) Serviciul militar este satisfacut in cadrul fortelor militare, destinate apararii nationale, pazei frontierei si mentinerii ordinii publice, in conditiile legii.

Articolul 58

Contributii financiare

(1) Cetatenii au obligatia sa contribuie, prin impozite si prin taxe, la cheltuielile publice.

(2) Sistemul legal de impuneri trebuie sa asigure asezarea justa a sarcinilor fiscale.

(3) Orice alte prestatii sint interzise, in afara celor stabilite prin lege.

Articolul 59

Protectia mediului inconjurator si ocrotirea monumentelor

Protectia mediului inconjurator, conservarea si ocrotirea monumentelor istorice si culturale constituie o obligatie a fiecarui cetatean.

Titlul III

AUTORITATILE PUBLICE

Capitolul IV

PARLAMENTUL

Sectiunea 1

Organizare si functionare

Articolul 60

Parlamentul, organ reprezentativ suprem si legislativ

(1) Parlamentul este organul reprezentativ suprem al poporului Republicii Moldova si unica autoritate legislativa a statului.

(2) Parlamentul este compus din 101 deputati.

Articolul 61

Alegerea Parlamentului

- (1) Parlamentul este ales prin vot universal, egal, direct, secret si liber exprimat.
- (2) Modul de organizare si de desfasurare a alegerilor este stabilit prin lege organica.
- (3) Alegerile deputatilor in Parlament se desfasoara in cel mult 3 luni de la expirarea mandatului sau de la dizolvarea Parlamentului precedent.

Articolul 62

Validarea mandatului de deputat

Curtea Constitutionala, la propunerea Comisiei Electorale Centrale, hotaraste validarea mandatului de deputat sau nevalidarea lui in cazul incalcarii legislatiei electorale.

Articolul 63

Durata mandatului

- (1) Parlamentul este ales pentru un mandat de 4 ani, care poate fi prelungit, prin lege organica, in caz de razboi sau de catastrofa.
- (2) Parlamentul se intruneste, la convocarea Presedintelui Republicii Moldova, in cel mult 30 de zile de la alegeri.
- (3) Mandatul Parlamentului se prelungeste pina la intrunirea legala a noii componente. In aceasta perioada nu poate fi modificata Constitutia si nu pot fi adoptate, modificate sau abrogate legi organice.
- (4) Proiectele de legi sau propunerile legislative inscise pe ordinea de zi a Parlamentului precedent isi continua procedura in noul Parlament.

Articolul 64

Organizarea interna

- (1) Structura, organizarea si functionarea Parlamentului se stabilesc prin regulament. Resursele financiare ale Parlamentului sint prevazute in bugetul aprobat de acesta.
- (2) Presedintele Parlamentului se alege prin vot secret, cu majoritatea voturilor deputatilor alesi, pe durata mandatului Parlamentului. El poate fi revocat in orice moment prin vot secret de catre Parlament cu o majoritate de cel putin doua treimi din voturile tuturor deputatilor.
- (3) Vicepresedintii se aleg la propunerea Presedintelui Parlamentului, cu consultarea fractiunilor parlamentare.

Articolul 65

Caracterul public al sedintelor

- (1) Sedintele Parlamentului sint publice.
- (2) Parlamentul poate hotari ca anumite sedinte sa fie inchise.

Articolul 66

Atributiile de baza

Parlamentul are urmatoarele atributii de baza:

- a) adopta legi, hotariri si motiuni;
- b) declara referendumuri;
- c) interpreteaza legile si asigura unitatea reglementarilor legislative pe intreg teritoriul tarii;
- d) aproba directiile principale ale politicii interne si externe a statului;
- e) aproba doctrina militara a statului;
- f) exercita controlul parlamentar asupra puterii executive, sub formele si in limitele prevazute de Constitutie;
- g) ratifica, denunta, suspenda si anuleaza actiunea tratatelor internationale incheiate de Republica Moldova;
- h) aproba bugetul statului si exercita controlul asupra lui;
- i) exercita controlul asupra acordarii imprumuturilor de stat, asupra ajutorului economic si de alta natura acordat unor state straine, asupra incheierii acordurilor privind imprumuturile si creditele de stat din surse straine;
- j) alege si numeste persoane oficiale de stat, in cazurile prevazute de lege;
- k) aproba ordinele si medaliile Republicii Moldova;
- l) declara mobilizarea partiala sau generala;
- m) declara starea de urgenta, de asediu si de razboi;
- n) initiaza cercetarea si audierea oricaror chestiuni ce se refera la interesele societatii;
- o) suspenda activitatea organelor administratiei publice locale, in cazurile prevazute de lege;
- p) adopta acte privind amnistia;
- r) indeplineste alte atributii, stabilite prin Constitutie si legi.

Articolul 67

Sesiuni

(1) Parlamentul se intruneste in doua sesiuni ordinare pe an. Prima sesiune incepe in luna februarie si nu poate depasi sfirsitul lunii iulie. A doua sesiune incepe in luna septembrie si nu poate depasi sfirsitul lunii decembrie.

(2) Parlamentul se intruneste si in sesiuni extraordinare sau speciale, la cererea Presedintelui Republicii Moldova, a Presedintelui Parlamentului sau a unei treimi din deputati.

Sectiunea a 2-a

Statutul deputatilor

Articolul 68

Mandatul reprezentativ

(1) In exercitarea mandatului, deputatii sint in serviciul poporului.

(2) Orice mandat imperativ este nul.

Articolul 69

Mandatul deputatilor

(1) Deputatii intra in exercitiul mandatului sub conditia validarii.

(2) Calitatea de deputat inceteaza la data intrunirii legale a Parlamentului nou ales, in caz de demisie, de ridicare a mandatului, de incompatibilitate sau de deces.

Articolul 70

Incompatibilitati si imunitati

(1) Calitatea de deputat este incompatibila cu exercitarea oricarei alte functii retribuite, cu exceptia activitatii didactice si stiintifice.

(2) Alte incompatibilitati se stabilesc prin lege organica.

(3) Deputatul nu poate fi retinut, arestat, perchezitionat, cu exceptia cazurilor de infractiune flagranta, sau trimis in judecata fara incuviintarea Parlamentului, dupa ascultarea sa.

Articolul 71

Independenta opiniilor

Deputatul nu poate fi persecutat sau tras la raspundere juridica pentru voturile sau pentru opiniile exprimate in exercitarea mandatului.

Sectiunea a 3-a

Legiferarea

Articolul 72

Categorii de legi

(1) Parlamentul adopta legi constitutionale, legi organice si legi ordinare.

(2) Legile constitutionale sint cele de revizuire a Constitutiei.

(3) Prin lege organica se reglementeaza:

- a) sistemul electoral;
 - b) organizarea si desfasurarea referendumului;
 - c) organizarea si functionarea Parlamentului;
 - d) organizarea si functionarea Guvernului;
 - c) organizarea si functionarea Curtii Constitutionale, a Consiliului Superior al Magistraturii, a instantelor judecatoresti, a contenciosului administrativ;
 - f) organizarea administratiei locale, a teritoriului, precum si regimul general privind autonomia locala;
 - g) organizarea si functionarea partidelor politice;
 - h) modul de stabilire a zonei economice exclusive;
 - i) regimul juridic general al proprietatii si al mostenirii;
 - j) regimul general privind raporturile de munca, sindicatele si protectia sociala;
 - k) organizarea generala a invatamintului;
 - l) regimul general al cultelor religioase;
 - m) regimul starii de urgenta, de asediu si de razboi;
 - n) infractiunile, pedepsele si regimul executarii acestora;
 - o) acordarea amnistiei si gratierii;
 - p) celelalte domenii pentru care, in Constitutie, se prevede adoptarea de legi organice;
 - r) alte domenii pentru care Parlamentul considera necesara adoptarea de legi organice.
- (4) Legile ordinare intervin in orice domeniu al relatiilor sociale, cu exceptia celor rezervate legilor constitutionale si legilor organice.

Articolul 73

Initiativa legislativa

Dreptul de initiativa legislativa apartine deputatilor in Parlament, Presedintelui Republicii Moldova, Guvernului, Adunarii Populare a unitatii teritoriale autonome Gagauzia.

Articolul 74

Adoptarea legilor si a hotaririlor

- (1) Legile organice se adopta cu votul majoritatii deputatilor alesi dupa cel putin doua lecturi.
- (2) Legile ordinare si hotaririle se adopta cu votul majoritatii deputatilor prezenti.

(3) Proiectele de lege prezentate de Guvern, precum si propunerile legislative ale deputatilor acceptate de acesta sint examinate de Parlament in modul si dupa prioritatile stabilite de Guvern, inclusiv in procedura de urgenta. Alte propuneri legislative se examineaza in modul stabilit.

(4) Legile se trimit spre promulgare Presedintelui Republicii Moldova.

Articolul 75

Referendumul

(1) Cele mai importante probleme ale societatii si ale statului sint supuse referendumului.

(2) Hotaririle adoptate potrivit rezultatelor referendumului republican au putere juridica suprema.

Articolul 76

Intrarea in vigoare a legii

Legea se publica in Monitorul Oficial al Republicii Moldova si intra in vigoare la data publicarii sau la data prevazuta in textul ei. Nepublicarea legii atrage inexistenta acesteia.

Capitolul V

PRESEDINTELE REPUBLICII MOLDOVA

Articolul 77

Presedintele Republicii Moldova, seful statului

(1) Presedintele Republicii Moldova este seful statului.

(2) Presedintele Republicii Moldova reprezinta statul si este garantul suveranitatii, independentei nationale, al unitatii si integritatii teritoriale a tarii.

Articolul 78

Alegerea Presedintelui

(1) Presedintele Republicii Moldova este ales de Parlament prin vot secret.

(2) Poate fi ales Presedinte al Republicii Moldova cetateanul cu drept de vot care are 40 de ani impliniti, a locuit sau locuieste permanent pe teritoriul Republicii Moldova nu mai putin de 10 ani si poseda limba de stat.

(3) Este ales candidatul care a obtinut votul a trei cincimi din numarul deputatilor alesi. Daca nici un candidat nu a intrunit numarul necesar de voturi, se organizeaza al doilea tur de scrutin intre primii doi candidati stabiliti in ordinea numarului descrescator de voturi obtinute in primul tur.

(4) Daca si in turul al doilea nici un candidat nu va intruni numarul necesar de voturi, se organizeaza alegeri repetate.

(5) Daca si dupa alegerile repetate Presedintele Republicii Moldova nu va fi ales, Presedintele in exercitiu dizolva Parlamentul si stabileste data alegerilor in noul Parlament.

(6) Procedura de alegere a Presedintelui Republicii Moldova este stabilita prin lege organica.

Articolul 79

Validarea mandatului si depunerea juramintului

(1) Rezultatul alegerilor pentru functia de Presedinte al Republicii Moldova este validat de Curtea Constitutionala.

(2) Candidatul a carui alegere a fost validata depune in fata Parlamentului si a Curtii Constitutionale, cel tirziu la 45 de zile dupa alegeri, urmatorul juramint:

"Jur sa-mi daruiesc toata puterea si priceperea propasirii Republicii Moldova, sa respect Constitutia si legile tarii, sa apar democratia, drepturile si libertatile fundamentale ale omului, suveranitatea, independenta, unitatea si integritatea teritoriala a Moldovei".

Articolul 80

Durata mandatului

(1) Mandatul Presedintelui Republicii Moldova dureaza 4 ani si se exercita de la data depunerii juramintului.

(2) Presedintele Republicii Moldova isi exercita mandatul pina la depunerea juramintului de catre Presedintele nou ales.

(3) Mandatul Presedintelui Republicii Moldova poate fi prelungit, prin lege organica, in caz de razboi sau de catastrofa.

(4) Nici o persoana nu poate indeplini functia de Presedinte al Republicii Moldova decit pentru cel mult doua mandate consecutive.

Articolul 81

Incompatibilitati si imunitati

(1) Calitatea de Presedinte al Republicii Moldova este incompatibila cu exercitarea oricarei alte functii retribuite.

(2) Presedintele Republicii Moldova se bucura de imunitate. El nu poate fi tras la raspundere juridica pentru opiniile exprimate in exercitarea mandatului.

(3) Parlamentul poate hotari punerea sub acuzare a Presedintelui Republicii Moldova, cu votul a cel putin doua treimi din numarul deputatilor alesi, in cazul in care savirseste o infractiune. Competenta de judecata apartine Curtii Supreme de Justitie, in conditiile legii. Presedintele este demis de drept la data raminerii definitive a sentintei de condamnare.

Articolul 84

Mesaje

(1) Presedintele Republicii Moldova poate lua parte la lucrarile Parlamentului.

(2) Presedintele Republicii Moldova adreseaza Parlamentului mesaje cu privire la principalele probleme ale natiunii.

Articolul 85

Dizolvarea Parlamentului

(1) In cazul imposibilitatii formarii Guvernului sau al blocarii procedurii de adoptare a legilor timp de 3 luni, Presedintele Republicii Moldova, dupa consultarea fractiunilor parlamentare, poate sa dizolve Parlamentul.

(2) Parlamentul poate fi dizolvat, daca nu a acceptat votul de incredere pentru formarea Guvernului, in termen de 45 de zile de la prima solicitare si numai dupa respingerea a cel putin doua solicitari de investitura.

(3) In cursul unui an, Parlamentul poate fi dizolvat o singura data.

(4) Parlamentul nu poate fi dizolvat in ultimele 6 luni ale mandatului Presedintelui Republicii Moldova, cu exceptia cazului prevazut la articolul 78 alineatul (5), si nici in timpul starii de urgenta, de asediu sau de razboi.

Articolul 86

Atributii in domeniul politicii externe

(1) Presedintele Republicii Moldova poarta tratative si ia parte la negocieri, incheie tratate internationale in numele Republicii Moldova si le prezinta, in modul si in termenul stabilit prin lege, spre ratificare Parlamentului.

(2) Presedintele Republicii Moldova, la propunerea Guvernului, acrediteaza si recheama reprezentantii diplomatici ai Republicii Moldova si aproba infiintarea, desfiintarea sau schimbarea rangului misiunilor diplomatice.

(3) Presedintele Republicii Moldova primeste scrisorile de acreditare si de rechemare ale reprezentantilor diplomatici ai altor state in Republica Moldova.

Articolul 87

Atributii in domeniul apararii

(1) Presedintele Republicii Moldova este comandantul suprem al fortelor armate.

(2) Presedintele Republicii Moldova poate declara, cu aprobarea prealabila a Parlamentului, mobilizarea partiala sau generala.

(3) In caz de agresiune armata indreptata impotriva tarii, Presedintele Republicii Moldova ia masuri pentru respingerea agresiunii, declara stare de razboi si le aduce, neintirziat, la cunostinta Parlamentului. Daca Parlamentul nu se afla in sesiune, el se convoaca de drept in 24 de ore de la declansarea agresiunii.

(4) Presedintele Republicii Moldova poate lua si alte masuri pentru asigurarea securitatii nationale si a ordinii publice, in limitele si in conditiile legii.

Articolul 88

Alte atributii

Presedintele Republicii Moldova indeplineste si urmatoarele atributii:

- a) confera decoratii si titluri de onoare;
- b) acorda grade militare supreme prevazute de lege;
- c) solutioneaza problemele cetateniei Republicii Moldova si acorda azil politic;
- d) numeste in functii publice, in conditiile prevazute de lege;
- e) acorda gratiere individuala;
- f) poate cere poporului sa-si exprime, prin referendum, vointa asupra problemelor de interes national;
- g) acorda ranguri diplomatice;
- h) confera grade superioare de clasificare lucratorilor din procuratura, judecatorii si altor categorii de functionari, in conditiile legii;
- i) suspenda actele Guvernului, ce contravin legislatiei, pina la adoptarea hotaririi definitive a Curtii Constitutionale;
- j) exercita si alte atributii stabilite prin lege.

Articolul 89

Demiterea

- (1) In cazul savirsirii unor fapte prin care incalca prevederile Constitutiei, Presedintele Republicii Moldova poate fi demis de catre Parlament cu votul a doua treimi din numarul deputatilor alesi.
- (2) Propunerea de demitere poate fi initiata de cel putin o treime din deputati si se aduce neintirziat la cunostinta Presedintelui Republicii Moldova. Presedintele poate da Parlamentului si Curtii Constitutionale explicatii cu privire la faptele ce i se imputa.

Articolul 90

Vacanta functiei

- (1) Vacanta functiei de Presedinte al Republicii Moldova intervine in caz de expirare a mandatului, de demisie, de demitere, de imposibilitate definitiva a exercitarii atributiilor sau de deces.
- (2) Cererea de demisie a Presedintelui Republicii Moldova este prezentata Parlamentului, care se pronunta asupra ei.
- (3) Imposibilitatea exercitarii atributiilor mai mult de 60 de zile de catre Presedintele Republicii Moldova este confirmata de Curtea Constitutionala in termen de 30 zile de la sesizare.
- (4) In termen de 2 luni de la data la care a intervenit vacanta functiei de Presedinte al Republicii Moldova, se vor organiza, in conformitate cu legea, alegeri pentru un nou Presedinte.

Articolul 91

Interimatul functiei

Daca functia de Presedinte al Republicii Moldova devine vacanta sau daca Presedintele este demis ori daca se afla in imposibilitatea temporara de a-si exercita atributiile, interimatul se asigura, in ordine, de Presedintele Parlamentului sau de Primul-ministru.

Articolul 92

Raspunderea Presedintelui interimar

Daca persoana care asigura interimatul functiei de Presedinte al Republicii Moldova savirseste fapte grave, prin care incalca prevederile Constitutiei, se aplica articolul 89 alineatul (1) si articolul 91.

Articolul 93

Promulgarea legilor

(1) Presedintele Republicii Moldova promulga legile.

(2) Presedintele Republicii Moldova este in drept, in cazul in care are obiectii asupra unei legi, sa o trimita, in termen de cel mult doua saptamini, spre reexaminare, Parlamentului. In cazul in care Parlamentul isi mentine hotarirea adoptata anterior, Presedintele promulga legea.

Articolul 94

Actele Presedintelui

(1) In exercitarea atributiilor sale, Presedintele Republicii Moldova emite decrete, obligatorii pentru executare pe intreg teritoriul statului. Decretele se publica in Monitorul Oficial al Republicii Moldova.

(2) Decretele emise de Presedinte in exercitarea atributiilor sale prevazute in articolul 86 alineatul (2), articolul 87 alineatele (2), (3) si (4) se contrasemneaza de catre Primul-ministru.

Articolul 95

Resursele financiare ale aparatului Presedintelui,

indemnizatia si alte drepturi

(1) Resursele financiare ale aparatului Presedintelui Republicii Moldova se aproba, la propunerea acestuia, de catre Parlament si se includ in bugetul de stat.

(2) Indemnizatia si alte drepturi ale Presedintelui Republicii Moldova se stabilesc prin lege.

Capitolul VI

G U V E R N U L

Articolul 96

Rolul

(1) Guvernul asigura realizarea politicii interne si externe a statului si exercita conducerea generala a administratiei publice.

(2) In exercitarea atributiilor, Guvernul se conduce de programul sau de activitate, acceptat de Parlament.

Articolul 97

Structura

Guvernul este alcatuit din Prim-ministru, prim-viceprim-ministru, viceprim-ministri, ministri si alti membri stabiliti prin lege organica.

Articolul 98

Investitura

(1) Dupa consultarea fractiunilor parlamentare, Presedintele Republicii Moldova desemneaza un candidat pentru functia de Prim-ministru.

(2) Candidatul pentru functia de Prim-ministru va cere, in termen de 15 zile de la desemnare, votul de incredere al Parlamentului asupra programului de activitate si a intregii liste a Guvernului.

(3) Programul de activitate si lista Guvernului se dezbat in sedinta Parlamentului. Acesta acorda incredere Guvernului cu votul majoritatii deputatilor alesi.

(4) In baza votului de incredere acordat de Parlament, Presedintele Republicii Moldova numeste Guvernul.

(5) Guvernul isi exercita atributiile din ziua depunerii juramintului de catre membrii lui in fata Presedintelui Republicii Moldova.

(6) In caz de remaniere guvernamentala sau de vacanta a functiei, Presedintele Republicii Moldova revoca si numeste, la propunerea Prim-ministrului, pe unii membri ai Guvernului.

Articolul 99

Incompatibilitati

(1) Functia de membru al Guvernului este incompatibila cu exercitarea oricarei alte functii retribuite.

(2) Alte incompatibilitati se stabilesc prin lege organica.

Articolul 100

Incetarea functiei de membru al Guvernului

Functia de membru al Guvernului inceteaza in caz de demisie, de revocare, de incompatibilitate sau de deces.

Articolul 101

Prim-ministrul

(1) Prim-ministrul conduce Guvernul si coordoneaza activitatea membrilor acestuia, respectind atributiile ce le revin.

(2) In cazul imposibilitatii Prim-ministrului de a-si exercita atributiile sau in cazul decesului acestuia, Presedintele Republicii Moldova va desemna un alt membru al Guvernului ca Prim-ministru interimar pina la formarea noului Guvern. Interimatul pe perioada imposibilitatii exercitarii atributiilor inceteaza, daca Prim-ministrul isi reia activitatea in Guvern.

(3) In cazul demisiei Prim-ministrului, demisioneaza intregul Guvern

Articolul 102

Actele Guvernului

(1) Guvernul adopta hotariri, ordonante si dispozitii.

(2) Hotaririle se adopta pentru organizarea executarii legilor.

(3) Ordonantele se emit in conditiile articolului 106².

(4) Hotaririle si ordonantele adoptate de Guvern se semneaza de Prim-ministru, se contrasemneaza de ministrii care au obligatia punerii lor in executare si se publica in Monitorul Oficial al Republicii Moldova. Nepublicarea atrage inexistenta hotaririi sau ordonantei.

(5) Dispozitiile se emit de Prim-ministru pentru organizarea activitatii interne a Guvernului.

Articolul 103

Incetarea mandatului

(1) Guvernul isi exercita mandatul pina la data validarii alegerilor pentru un nou Parlament.

(2) Guvernul, in cazul exprimarii votului de neincredere de catre Parlament, al demisiei Prim-ministrului sau in conditiile alineatului (1), indeplineste numai functiile de administrare a treburilor publice, pina la depunerea juramintului de catre membrii noului Guvern.

Capitolul VII

RAPORTURILE PARLAMENTULUI CU

GUVERNUL

Articolul 104

Informarea Parlamentului

(1) Guvernul este responsabil in fata Parlamentului si prezinta informatiile si documentele cerute de acesta, de comisiile lui si de deputati.

(2) Membrii Guvernului au acces la lucrarile Parlamentului. Daca li se solicita prezenta, participarea lor este obligatorie.

Articolul 105

Intrebari si interpelari

(1) Guvernul si fiecare dintre membrii sai sint obligati sa raspunda la intrebarile sau la interpelari formulate de deputati.

(2) Parlamentul poate adopta o motiune prin care sa-si exprime pozitia fata de obiectul interpelarii.

Articolul 106

Exprimarea neincrederii

(1) Parlamentul, la propunerea a cel putin o patrime din deputati, isi poate exprima neincrederea in Guvern, cu votul majoritatii deputatilor.

(2) Initiativa de exprimare a neincrederii se examineaza dupa 3 zile de la data prezentarii in Parlament.

Articolul 106¹

Angajarea raspunderii Guvernului

(1) Guvernul isi poate angaja raspunderea in fata Parlamentului asupra unui program, unei declaratii de politica generala sau unui proiect de lege.

(2) Guvernul este demis daca motiunea de cenzura, depusa in termen de 3 zile de la prezentarea programului, declaratiei de politica generala sau proiectului de lege, a fost votata in conditiile articolului 106.

(3) Daca Guvernul nu a fost demis potrivit alineatului (2), proiectul de lege prezentat se considera adoptat, iar programul sau declaratia de politica generala devine obligatorie pentru Guvern. **Articolul 106²**

Delegarea legislativa

(1) In vederea realizarii programului de activitate al Guvernului, Parlamentul poate adopta, la propunerea acestuia, o lege speciala de abilitare a Guvernului pentru a emite ordonante in domenii care nu fac obiectul legilor organice.

(2) Legea de abilitare va stabili, in mod obligatoriu, domeniul si data pina la care se pot emite ordonante.

(3) Ordonantele intra in vigoare la data publicarii, fara a fi promulgate.

(4) Daca legea de abilitare o cere, ordonantele se supun aprobarii Parlamentului. Proiectul de lege privind aprobarea ordonantelor se prezinta in termenul stabilit in legea de abilitare. Nerespectarea acestui termen atrage incetarea efectelor ordonantei. Daca Parlamentul nu respinge proiectul de lege privind aprobarea ordonantelor, acestea ramin in vigoare.

(5) Dupa expirarea termenului stabilit pentru emiterea ordonantelor, acestea pot fi abrogate, suspendate sau modificate numai prin lege.

Capitolul VIII

ADMINISTRATIA PUBLICA

Articolul 107

Administratia publica centrala de specialitate

(1) Organele centrale de specialitate ale statului sint ministerele. Ele traduc in viata, in temeiul legii, politica Guvernului, hotaririle si dispozitiile lui, conduc domeniile incredintate si sint responsabile de activitatea lor.

(2) In scopul conducerii, coordonarii si exercitarii controlului in domeniul organizarii economiei si in alte domenii care nu intra nemijlocit in atributiile ministerelor, se infiinteaza, in conditiile legii, si alte autoritati administrative.

Articolul 108

Fortele armate

(1) Fortele armate sint subordonate exclusiv vointei poporului pentru garantarea suveranitatii, a independentei si a unitatii, a integritatii teritoriale a tarii si a democratiei constitutionale.

(2) Structura sistemului national de aparare se stabileste prin lege organica.

Articolul 109

Principiile de baza ale administrarii publice locale

(1) Administratia publica in unitatile administrativ-teritoriale se intemeiaza pe principiile autonomiei locale, ale descentralizarii serviciilor publice, ale eligibilitatii autoritatilor administratiei publice locale si ale consultarii cetatenilor in problemele locale de interes deosebit.

(2) Autonomia priveste atat organizarea si functionarea administratiei publice locale, cit si gestiunea colectivitatilor pe care le reprezinta.

(3) Aplicarea principiilor enuntate nu poate afecta caracterul de stat unitar.

Articolul 110

Organizarea administrativ-teritoriala

(1) Teritoriul Republicii Moldova este organizat, sub aspect administrativ, in sate, orase, raioane si unitatea teritoriala autonoma Gagauzia. In conditiile legii, unele orase pot fi declarate municipii.

(2) Localitatilor din stanga Nistrului le pot fi atribuite forme si conditii speciale de autonomie in conformitate cu statutul special adoptat prin lege organica.

(3) Statutul capitalei Republicii Moldova orasul Chisinau se reglementeaza prin lege organica.

Articolul 111

Unitatea teritoriala autonoma Gagauzia

(1) Gagauzia este o unitate teritoriala autonoma cu un statut special care, fiind o forma de autodeterminare a gagauzilor, este parte integranta si inalienabila a Republicii Moldova si solutioneaza de sine statator, in limitele competentei sale, potrivit prevederilor Constitutiei

Republicii Moldova, in interesul intregii populatii, problemele cu caracter politic, economic si cultural.

(2) Pe teritoriul unitatii teritoriale autonome Gagauzia sint garantate toate drepturile si libertatile prevazute de Constitutia si legislatia Republicii Moldova.

(3) In unitatea teritoriala autonoma Gagauzia activeaza organe reprezentative si executive potrivit legii.

(4) Pamintul, subsolul, apele, regnul vegetal si cel animal, alte resurse naturale aflate pe teritoriul unitatii teritoriale autonome Gagauzia sint proprietate a poporului Republicii Moldova si constituie totodata baza economica a Gagauziei.

(5) Bugetul unitatii teritoriale autonome Gagauzia se formeaza in conformitate cu normele stabilite in legea care reglementeaza statutul special al Gagauziei.

(6) Controlul asupra respectarii legislatiei Republicii Moldova in unitatea teritoriala autonoma Gagauzia se exercita de Guvern, in conditiile legii.

(7) Legea organica care reglementeaza statutul special al unitatii teritoriale autonome Gagauzia poate fi modificata cu votul a trei cincimi din numarul deputatilor alesi in Parlament.

Articolul 112

Autoritatile satesti si orasenesti

(1) Autoritatile administratiei publice, prin care se exercita autonomia locala in sate si in orase, sint consiliile locale alese si primarii alesi.

(2) Consiliile locale si primarii activeaza, in conditiile legii, ca autoritati administrative autonome si rezolva treburile publice din sate si orase.

(3) Modul de alegere a consiliilor locale si a primarilor, precum si atributiile lor, este stabilit de lege.

Articolul 113

Consiliul raional

(1) Consiliul raional coordoneaza activitatea consiliilor satesti si orasenesti in vederea realizarii serviciilor publice de interes raional.

(2) Consiliul raional este ales si functioneaza in conditiile legii.

(3) Raporturile dintre autoritatile publice locale au la baza principiile autonomiei, legalitatii si colaborarii in rezolvarea problemelor comune.

Capitolul IX

AUTORITATEA JUDECATOREASCA

Sectiunea 1

Instanțele judecătorești

Articolul 114

Infaptuirea justiției

Justiția se infaptuiește în numele legii numai de instanțele judecătorești.

Articolul 115

Instanțele judecătorești

- (1) Justiția se infaptuiește prin Curtea Supremă de Justiție, prin curțile de apel și prin judecătorii.
- (2) Pentru anumite categorii de cauze pot funcționa, potrivit legii, judecătorii specializate.
- (3) Înființarea de instanțe extraordinare este interzisă.
- (4) Organizarea instanțelor judecătorești, competența acestora și procedura de judecată sunt stabilite prin lege organică.

Articolul 116

Statutul judecătorilor

- (1) Judecătorii instanțelor judecătorești sunt independenți, imparțiali și inamovibili, potrivit legii.
- (2) Judecătorii instanțelor judecătorești se numesc în funcție de Președintele Republicii Moldova, la propunerea Consiliului Superior al Magistraturii, în condițiile legii. Judecătorii care au susținut concursul sunt numiți în funcție pentru prima dată pe un termen de 5 ani. După expirarea termenului de 5 ani, judecătorii vor fi numiți în funcție până la atingerea plafonului de vîrstă, stabilit în condițiile legii.
- (3) Președinții și vicepreședinții instanțelor judecătorești sunt numiți în funcție de Președintele Republicii Moldova, la propunerea Consiliului Superior al Magistraturii, pe un termen de 4 ani.
- (4) Președintele, vicepreședinții și judecătorii Curții Supreme de Justiție sunt numiți în funcție de Parlament la propunerea Consiliului Superior al Magistraturii. Ei trebuie să aibă o vechime în funcția de judecător de cel puțin 10 ani.
- (5) Promovarea și transferarea judecătorilor se fac numai cu acordul acestora.
- (6) Sancționarea judecătorilor se face în conformitate cu legea.
- (7) Funcția de judecător este incompatibilă cu exercitarea oricărei alte funcții retribuite, cu excepția activității didactice și științifice.

Articolul 117

Caracterul public al dezbaterilor judiciare

În toate instanțele judecătorești ședințele de judecată sunt publice. Judecarea proceselor în ședință închisă se admite numai în cazurile stabilite prin lege, cu respectarea tuturor regulilor de procedură.

Articolul 118

Limba de procedura si dreptul la interpret

- (1) Procedura judiciara se desfasoara in limba moldoveneasca.
- (2) Persoanele care nu poseda sau nu vorbesc limba moldoveneasca au dreptul de a lua cunostinta de toate actele si lucrarile dosarului, de a vorbi in instanta prin interpret.
- (3) In conditiile legii, procedura judiciara se poate efectua si intr-o limba acceptabila pentru majoritatea persoanelor care participa la proces.

Articolul 119

Folosirea cailor de atac

Impotriva hotaririlor judecatoresti, partile interesate si organele de stat competente pot exercita caile de atac, in conditiile legii.

Articolul 120

Caracterul obligatoriu al sentintelor si al altor hotariri

judecatoresti definitive

Este obligatorie respectarea sentintelor si a altor hotariri definitive ale instantelor judecatoresti, precum si colaborarea solicitata de acestea in timpul procesului, al executarii sentintelor si a altor hotariri judecatoresti definitive.

Articolul 121

Resursele financiare ale instantelor judecatoresti,

indemnizatia si alte drepturi

- (1) Resursele financiare ale instantelor judecatoresti sint aprobate de Parlament si sint incluse in bugetul de stat.
- (2) Indemnizatiile si alte drepturi ale judecatorilor sint stabilite prin lege.
- (3) Instantele judecatoresti dispun de politia pusa in serviciul lor

Sectiunea a 2-a

Consiliul Superior al Magistraturii

Articolul 122

Componenta

- (1) Consiliul Superior al Magistraturii este alcatuit din judecatori si profesori titulari alesi pentru o durata de 4 ani.
- (2) Din Consiliul Superior al Magistraturii fac parte de drept: Presedintele Curtii Supreme de Justitie, ministrul justitiei si Procurorul General.

Articolul 123

Atributiile

(1) Consiliul Superior al Magistraturii asigura numirea, transferarea, detasarea, promovarea in functie si aplicarea de masuri disciplinare fata de judecatori.

(2) Modul de organizare si functionare al Consiliului Superior al Magistraturii se stabileste prin lege organica.

Sectiunea a 3-a

Procuratura

Articolul 124

Atributiile si structura

(1) Procuratura reprezinta interesele generale ale societatii si apara ordinea de drept, precum si drepturile si libertatile cetatenilor, conduce si exercita urmarirea penala, reprezinta invinuirea in instantele judecatoresti in conditiile legii.

(2) Sistemul organelor Procuraturii cuprinde Procuratura Generala, procuraturile teritoriale si procuraturile specializate.

(3) Organizarea, competenta si modul de desfasurare a activitatii Procuraturii sint stabilite prin lege.

Articolul 125

Mandatul procurorilor

(1) Procurorul General este numit in functie de catre Parlament, la propunerea Presedintelui acestuia.

(2) Procurorii ierarhic inferiori sint numiti de Procurorul General si ii sint subordonati.

(3) Mandatul procurorilor este de 5 ani.

(4) Functia de procuror este incompatibila cu orice alta functie publica sau privata, cu exceptia activitatii didactice si stiintifice.

(5) In exercitarea mandatului procurorii se supun numai legii.

T i t l u I V

ECONOMIA NATIONALA SI

FINANTELE PUBLICE

Articolul 126

Economia

(1) Economia Republicii Moldova este economie de piata, de orientare sociala, bazata pe proprietatea privata si pe proprietatea publica, antrenate in concurenta libera.

(2) Statul trebuie sa asigure:

a) reglementarea activitatii economice si administrarea proprietatii publice ce-i apartine in conditiile legii;

b) libertatea comertului si activitatii de intreprinzator, protectia concurentei loiale, crearea unui cadru favorabil valorificarii tuturor factorilor de productie;

c) protejarea intereselor nationale in activitatea economica, financiara si valutara;

d) stimularea cercetarilor stiintifice;

e) exploatarea rationala a pamintului si a celorlalte resurse naturale, in concordanta cu interesele nationale;

f) refacerea si protectia mediului inconjurator, precum si mentinerea echilibrului ecologic;

g) sporirea numarului de locuri de munca, crearea conditiilor pentru cresterea calitatii vietii;

h) inviolabilitatea investitiilor persoanelor fizice si juridice, inclusiv straine.

Articolul 127

Proprietatea

(1) Statul ocroteste proprietatea.

(2) Statul garanteaza realizarea dreptului de proprietate in formele solicitate de titular, daca acestea nu vin in contradictie cu interesele societatii.

(3) Proprietatea publica apartine statului sau unitatilor administrativ-teritoriale.

(4) Bogatiile de orice natura ale subsolului, spatiul aerian, apele si padurile folosite in interes public, resursele naturale ale zonei economice si ale platoului continental, caile de comunicatie, precum si alte bunuri stabilite de lege, fac obiectul exclusiv al proprietatii publice.

Articolul 128

Proprietatea cetatenilor straini si a apatrizilor

(1) In Republica Moldova este ocrotita proprietatea altor state, a organizatiilor internationale, a cetatenilor straini si a apatrizilor.

(2) Modul si conditiile de exercitare a dreptului de proprietate al persoanelor fizice si juridice straine, precum si al apatrizilor, pe teritoriul Republicii Moldova sint reglementate prin lege.

□ Articolul 129

Activitatea economica externa

(1) Parlamentul aproba directiile principale ale activitatii economice externe, principiile utilizarii imprumuturilor si creditelor straine.

(2) Guvernul asigura protejarea intereselor nationale in activitatea economica externa, promoveaza politica liberului schimb sau politica protectionista, pornind de la interesele nationale.

Articolul 130

Sistemul financiar-creditar

(1) Formarea, administrarea, utilizarea si controlul resurselor financiare ale statului, ale unitatilor administrativ-teritoriale si ale institutiilor publice sint reglementate prin lege.

(2) Moneda nationala a Republicii Moldova este leul moldovenesc.

(3) Dreptul exclusiv la emisia monetara apartine Bancii Nationale a Republicii Moldova. Emisia se efectueaza conform deciziei Parlamentului.

Articolul 131

Bugetul public national

(1) Bugetul public national cuprinde bugetul de stat, bugetul asigurarilor sociale de stat si bugetele raioanelor, oraselor si satelor.

(2) Guvernul elaboreaza anual proiectul bugetului de stat si bugetului asigurarilor sociale de stat, pe care le supune, separat, aprobarii Parlamentului. In caz de formare a fondului extrabugetar, el se prezinta spre aprobare Parlamentului.

(3) Daca bugetul de stat si bugetul asigurarilor sociale de stat nu au fost adoptate prin lege cu cel putin trei zile inainte de expirarea exercitiului bugetar, se aplica in continuare bugetul de stat si bugetul asigurarilor sociale de stat ale anului precedent, pina la adoptarea noilor bugete.

(4) Orice propunere legislativa sau amendament care atrag majorarea sau reducerea veniturilor bugetare sau imprumuturilor, precum si majorarea sau reducerea cheltuielilor bugetare pot fi adoptate numai dupa ce sint acceptate de Guvern.

(5) Bugetele raioanelor, oraselor si satelor se elaboreaza, se aproba si se executa in conditiile legii.

(6) Nici o cheltuiala bugetara nu poate fi aprobata fara stabilirea sursei de finantare.

Articolul 132

Sistemul fiscal

(1) Impozitele, taxele si orice venituri ale bugetului de stat si ale bugetului asigurarilor sociale de stat, ale bugetelor raioanelor, oraselor si satelor se stabilesc, conform legii, de organele reprezentative respective.

(2) Orice alte prestari sint interzise.

Articolul 133

Curtea de Conturi

(1) Curtea de Conturi exercita controlul asupra modului de formare, de administrare si de intrebuintare a resurselor financiare publice.

(2) Curtea de Conturi este alcatuita din 7 membri.

(3) Presedintele Curtii de Conturi este numit de Parlament, la propunerea Presedintelui acestuia, pentru un termen de 5 ani. Membrii Curtii sint numiti de Parlament, la propunerea Presedintelui acesteia.

(4) Curtea de Conturi prezinta anual Parlamentului un raport asupra administrarii si intrebuintarii resurselor financiare publice.

(5) Alte atributii, precum si modul de organizare si functionare a Curtii de Conturi, se stabilesc prin lege organica.

T i t l u I V

CURTEA CONSTITUTIONALA

Articolul 134

Statutul

(1) Curtea Constitutionala este unica autoritate de jurisdicție constitutională în Republica Moldova.

(2) Curtea Constitutionala este independenta de orice alta autoritate publica si se supune numai Constitutiei.

(3) Curtea Constitutionala garanteaza suprematia Constitutiei, asigura realizarea principiului separarii puterii de stat in putere legislativa, putere executiva si putere judecatoreasca si garanteaza responsabilitatea statului fata de cetatean si a cetateanului fata de stat.

Articolul 135

Atributiile

(1) Curtea Constitutionala:

a) exercita, la sesizare, controlul constitutionalitatii legilor si hotaririlor Parlamentului, a decretelor Presedintelui Republicii Moldova, a hotaririlor si ordonantelor Guvernului, precum si a tratatelor internationale la care Republica Moldova este parte;

b) interpreteaza Constitutia;

c) se pronunta asupra initiativelor de revizuire a Constitutiei;

d) confirma rezultatele referendumurilor republicane;

e) confirma rezultatele alegerii Parlamentului si a Presedintelui Republicii Moldova;

f) constata circumstantele care justifica dizolvarea Parlamentului, demiterea Presedintelui Republicii Moldova sau interimatul functiei de Presedinte, precum si imposibilitatea Presedintelui Republicii Moldova de a-si exercita atributiile mai mult de 60 de zile;

g) rezolva cazurile exceptionale de neconstitutionalitate a actelor juridice, sesizate de Curtea Suprema de Justitie;

h) hotaraste asupra chestiunilor care au ca obiect constitutionalitatea unui partid.

(2) Curtea Constitutionala isi desfasoara activitatea din initiativa subiectilor prevazuti de Legea cu privire la Curtea Constitutionala.

Articolul 136

Structura

(1) Curtea Constitutionala se compune din 6 judecatori, numiti pentru un mandat de 6 ani.

(2) Doi judecatori sint numiti de Parlament, doi de Guvern si doi de Consiliul Superior al Magistraturii.

(3) Judecatorii Curtii Constitutionale aleg, prin vot secret, presedintele acesteia.

Articolul 137

Independenta

Judecatorii Curtii Constitutionale sint inamovibili pe durata mandatului, independenti si se supun numai Constitutiei.

Articolul 138

Conditiiile pentru numire

Judecatorii Curtii Constitutionale trebuie sa aiba o pregatire juridica superioara, o inalta competenta profesionala si o vechime de cel putin 15 ani in activitatea juridica, in invatamintul juridic sau in activitatea stiintifica.

Articolul 139

Incompatibilitati

Functia de judecator al Curtii Constitutionale este incompatibila cu oricare alta functie publica sau privata retribuita, cu exceptia activitatii didactice si stiintifice.

Articolul 140

Hotaririle Curtii Constitutionale

(1) Legile si alte acte normative sau unele parti ale acestora devin nule, din momentul adoptarii hotaririi corespunzatoare a Curtii Constitutionale.

(2) Hotaririle Curtii Constitutionale sint definitive si nu pot fi atacate.

T i t l u l V I

REVIZUIREA CONSTITUTIEI

Articolul 141

Initiativa revizuirii

(1) Revizuirea Constitutiei poate fi initiata de:

a) un numar de cel putin 200 000 de cetateni ai Republicii Moldova cu drept de vot. Cetateni care initiaza revizuirea Constitutiei trebuie sa provina din cel putin jumatate din unitatile administrativ-teritoriale de nivelul doi, iar in fiecare din ele trebuie sa fie inregistrate cel putin 20000 de semnaturi in sprijinul acestei initiative;

b) un numar de cel putin o treime de deputati in Parlament;

c) Guvern.

(2) Proiectele de legi constitutionale vor fi prezentate Parlamentului numai impreuna cu avizul Curtii Constitutionale, adoptat cu votul a cel putin 4 judecatori.

Articolul 142

Limitele revizuirii

(1) Dispozitiile privind caracterul suveran, independent si unitar al statului, precum si cele referitoare la neutralitatea permanenta a statului, pot fi revizuite numai cu aprobarea lor prin referendum, cu votul majoritatii cetatenilor inscrisi in listele electorale.

(2) Nici o revizuire nu poate fi facuta, daca are ca rezultat suprimarea drepturilor si libertatilor fundamentale ale cetatenilor sau a garantiilor acestora.

(3) Constitutia nu poate fi revizuita pe durata starii de urgenta, de asediu si de razboi.

Articolul 143

Legea privind modificarea Constitutiei

(1) Parlamentul este in drept sa adopte o lege cu privire la modificarea Constitutiei dupa cel putin 6 luni de la data prezentarii initiativei corespunzatoare. Legea se adopta cu votul a doua treimi din deputati.

(2) Daca, de la prezentarea initiativei cu privire la modificarea Constitutiei, Parlamentul nu a adoptat timp de un an legea constitutională corespunzatoare, propunerea se considera nula.

T i t l u l V I I

DISPOZITII FINALE SI TRANZITORII

Articolul I

(1) Prezenta Constitutie este adoptata de Parlament si se promulga de catre Presedintele Republicii Moldova in termen de 3 zile.

(2) Constitutia Republicii Moldova intra in vigoare la 27 august 1994. La aceeasi data, Constitutia Republicii Moldova din 15 aprilie 1978, cu modificarile si completarile ulterioare, este in intregime abrogata.

Articolul II

(1) Legile si celelalte acte normative ramin in vigoare in masura in care nu contravin prezentei Constitutii.

(2) Comisiile permanente ale Parlamentului, Guvernul, in decursul unui an de la data intrarii in vigoare a prezentei Constitutii, vor examina conformitatea legislatiei cu Constitutia si vor prezenta Parlamentului propunerile respective.

Articolul III

(1) Institutiile de stat, existente la data intrarii in vigoare a prezentei Constitutii, ramin in functiune pina la constituirea unor institutii noi.

(2) Parlamentul, constituit din 104 deputati, alesi prin vot universal, egal, direct, secret si liber exprimat, in conditiile pluralismului politic si pluripartidismului, conform Legii din 14 octombrie 1993 privind alegerea Parlamentului, ramine in functiune pina la expirarea mandatului, cu exceptia cazurilor prevazute in prezenta Constitutie.

(3) Presedintele Republicii Moldova, ales prin vot universal, egal, direct, secret si liber exprimat, in conditiile pluralismului politic si pluripartidismului, pe un termen de 5 ani, conform Legii din 18 septembrie 1991 cu privire la alegerile Presedintelui Republicii Moldova, ramine in functiune pina la expirarea mandatului pentru care a fost ales, cu exceptia cazurilor prevazute in prezenta Constitutie.

(4) Guvernul, investit in functie de catre Parlament, ramine in exercitarea imputernicirilor pina la expirarea mandatului, cu exceptia cazurilor prevazute in prezenta Constitutie.

(5) Organele locale ale puterii de stat si ale administratiei de stat ramin in exercitarea imputernicirilor pina la expirarea mandatului, cu exceptia cazurilor prevazute in prezenta Constitutie.

(6) Asupra judecatorilor care, la data intrarii in vigoare a prezentei Constitutii, au o vechime in munca in judecatorii de cel putin 5 ani, se rasfringe principiul inamovibilitatii, conform articolului 116 alineatul (1), printr-un decret al Presedintelui Republicii Moldova, la propunerea ministrului justitiei si a Presedintelui Judecatoriei Supreme.

(7) In decursul a 2 ani de la data intrarii in vigoare a prezentei Constitutii, sistemul instantelor judecatoresti va fi reorganizat, prin lege, conform articolului 115.

Articolul IV

Prevederile articolului 25 alineatul (4), ce tin de termenul arestarii, nu se rasfring, pina la 1 ianuarie 1995, asupra persoanelor care au comis infractiuni grave prevazute de articolul 7¹ din Codul penal.*

*Aprobat prin Legea din 24 martie 1961

Articolul V

(1) In decursul a 6 luni de la data intrarii in vigoare a prezentei Constitutii se infiinteaza Curtea Constitutionala si Curtea de Conturi.

(2) In prima componenta a Curtii Constitutionale judecatorii din partea Consiliului Superior al Magistraturii sint numiti in functie de adunarea generala a judecatorilor populari si a membrilor Judecatoriei Supreme.

Articolul VI

Pina la infiintarea Curtii Constitutionale, cazurile prevazute in articolul 135 al prezentei Constitutii pot fi solutionate, din initiativa Parlamentului, de catre Judecatoria Suprema.

Articolul VII

(1) Legea din 1 septembrie 1989 cu privire la functionarea limbilor vorbite pe teritoriul Republicii Moldova ramine in vigoare in masura in care nu contravine prezentei Constitutii.

(2) Sus-numita lege poate fi modificata in decursul a 7 ani de la data intrarii in vigoare a prezentei Constitutii, cu votul a cel putin doua treimi din deputati.

Articolul VIII

Titlul VII, Dispozitii finale si tranzitorii, se considera parte integranta a prezentei Constitutii si reglementeaza problemele ce tin de intrarea ei in vigoare.

SURSA: <http://www.parlament.md/legalfoundation/constitution/>